

ค้นหาความหมายในเรื่องปรัมปรา (10)

โดย ศ.กิริติ บุญเจือ
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ราชบัณฑิตยสถาน

กำเนิดของมนุษย์

มีหลายบ่อเกิดที่กล่าวถึงกำเนิดของมนุษย์ ซึ่งก็คงจะมีต้นกำเนิดจากหลายเชื้อชาติที่รวมตัวกันเป็นชนชาติกรีก ทั้งหมดพอจะประมวลได้ว่า มีการเกิดมนุษย์ขึ้นมา 5 ครั้ง เกิดโดยพลังธรรมชาติที่เป็นสัจภาพแฝงอยู่เบื้องหลังกลีฟ ซึ่งอาจจะผ่านทางพลังใดหรือบางพลังที่ปรากฏตัวขึ้นมาก่อนก็ได้ ในแง่นี้อาจจะมีความคิดเพี้ยนกันไป แล้วแต่ความสามารถยังรู้ของนักปรัมปราที่ได้เขียนบันทึกไว้และเหลือหลักฐานมาให้เราศึกษาได้ จะขอลำดับการแสดงตัวของพลังแฝงหรือสัจภาพของกลีฟเพื่อปรับตัวเป็นจักรวาลตามลำดับขั้นดังนี้

เมื่อกลีฟในสภาพและคุ่มเป๊ะแยกไม่ออกว่ามีพลังหรือลักษณะใดบ้าง ได้พยายามพัฒนาตัวเองโดยค้นเอาพลังบางอย่างออกมาให้เด่นชัดเป็นอย่างนั้น ปรากฏการหดตัวของกลีฟ ทำให้เกิดช่องว่างลึกเบื้องล่างเป็นความเป็นจริงขึ้นมาก่อนสิ่งอื่นใด ในส่วนลึกกว้างนี้มีความมืดมิด ตามจินตนาการของฮีเสียด จึงเกิด 2 สิ่งปรากฏตัวแยกออกจากกลีฟและคุ่มเป๊ะ ซึ่งฮีเสียดเรียกว่าห้วงมหรณพ(Erebus, Abyssos) ซึ่งต่อมาจะเป็นแดนใต้บาดาลในความคุ้มครองของเทพเฮดีส(Hades) เศษฐาองค์หนึ่งของซุส แบ่งอาณาเขตออกเป็นนรกขุมต่างๆ อีกสิ่งหนึ่งคือพลังของห้วงมหรณพเรียกว่าความมืด(Darkness) ซึ่งฮีเสียดคิดว่าเป็นพลังความตาย(Thanatos)นั่นเอง ในเรื่องปรัมปรากรีก ความมืดมีพลังปฏิฐาน มิเป็นเพียงการขาดความมืดอย่างที่นักปรัมปรากรีกจะนิยามต่อมา

จากพลังความตายของห้วงมหรณพ(ซึ่งไม่และคุ่มเป๊ะเหมือนส่วนอื่นๆที่ยังเป็นกลีฟอยู่) เกิดไขลอยคว้างคว้างอยู่กลางหาว(wind-born egg) ซึ่งค่อยๆเติบโตขึ้นจนแตกออกเป็นพลังความรัก(Love หรือ Eros) พลังรักเริ่มใช้พลังจัดระบบระเบียบขึ้นตามลำพัง จนเกิดแสง(Light) และความสว่างกลางวัน(Day) แสงและกลางวันร่วมแรงกันขจัดความสับสนในส่วนกลีฟที่เหลือ จนเกิดระเบียบเรียบร้อยขึ้นจนมีลักษณะเป็นธรณี เจ้าแม่ธรณีก็นำกำเนิดขึ้นพลังรักเข้าแทรกแซงในทุกสัดส่วนของธรณี เกิดส่วนบนของเจ้าแม่ธรณีที่มีขนาดเท่าเจ้าแม่ธรณีและประกบตัวเจ้าแม่ธรณีตลอดเวลา

การเล่าเรื่องว่าเจ้าพ่อฟ้าเป็นใหญ่เหนือเจ้าแม่ธรณีเช่นนี้ ย่อมแสดงถึงสภาพของสังคมที่เล่าเรื่องนี้ว่าเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญใหญ่แก่บุรุษเพศ โดยยึดอำนาจมาจากสตรีเพศโดยไม่เปิดโอกาสให้สตรีท้วงติงแต่ประการใด ทั้งๆที่เจ็บใจและเจ็บแค้น สตรีเพศก็ทำอะไรไม่ได้ ได้แต่วางแผนหักหลังอย่างลับๆล่อๆ

ในความเป็นจริงของเอกภพ ในขณะที่ฟ้าเข้าประกบธรณีอย่างแนบแน่นแยกกันไม่ออก ย่อมไม่มีช่องว่างระหว่างฟ้ากับธรณี นั่นคือระหว่างที่อุณหภูมิบนผิวโลกยังร้อนเกินไป มีแต่ไอน้ำคั่งเต็มไปหมด ปกคลุมทั่วผิวโลกโดยไม่เปิดช่องให้แสงแดดส่องลงมาสัมผัสผิวโลกได้เลย ย่อมจะยังไม่มีพืช สัตว์ และมนุษย์ แต่จินตนาการของฮีเสียดและคนในยุคนั้น เปิดช่องทางให้ธรณีให้กำเนิดแก่ อสูร อสุรี ยักษ์ สัตว์ประหลาด ฟ้าซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการลุกแก่อำนาจและใช้อำนาจอย่างรุนแรงกดขี่ข่มเหง กล่าวว่าคุณจะเสียความยิ่งใหญ่แก่ภูเขาศักดิ์สิทธิ์และระเบียบ จึงพยายามกักขังโอรสธิดาของตนเองไว้ใต้บาดาล แต่แม่ธรณีสู้ญเสียอำนาจก็หาวิธีแก้เผ็ดโดยเสียม

สอนพระเสาร์ให้บริหารจัดการของบิดาตัวเองและตั้งตัวเป็นใหญ่ โดยมีการจัดระเบียบขึ้นนิดหน่อย เพราะให้พี่น้องร่วมบิดามารดาเท่านั้นร่วมจัดระเบียบ จึงยังไม่เป็นที่พอใจแก่พี่น้องต่างมารดา ทั้งยังกลัวโอรสของตนเองว่าจะชิงความเป็นใหญ่เนื่องจากตัวเองก็ชิงอำนาจมาจากพระบิดา จึงกลัวประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย

เรื่องเจ้าแม่ธรณีถูกชิงความเป็นใหญ่โดยจิตใจไม่ยินยอม เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในช่วงระยะที่เรื่องปรัมปรานี้ถูกเรียบเรียงขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ยังเป็นสัญลักษณ์ถึงความเข้าใจของคนสมัยนั้นถึงเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้นกับเอกภพก่อนมีมนุษย์อุบัติขึ้น คือ ตอนที่เริ่มเกิดธรณีพื้นบกขึ้นใหม่ๆ ผิวดินยังร้อนมาก มีแต่ไอน้ำปกคลุมทั่วพิภพไม่เห็นเดือนเห็นตะวัน ไม่เห็นเมฆลอยล่อง ไม่เห็นท้องฟ้า จึงเล่าเป็นภาพพจน์ให้ท้องฟ้าประกบดิน ไม่มีช่องว่างให้เกิดบรรยากาศชีวิต ครั้นพระเสาร์อันเป็นสัญลักษณ์ของระเบียบการหยาบๆและรักษาระเบียบด้วยความรุนแรงได้สามารถทำให้ฟ้าผละออกจากธรณีได้ เกิดช่องว่างมหึมาคั่นกลางระหว่างธรณีกับฟ้า ตอนนี้อยู่และเกิดพืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์ และมนุษย์ ระเบียบหยาบจะพัฒนาเป็นระเบียบละเอียด และระเบียบละเอียดก็จะเข้าแทนที่ระเบียบหยาบ นั่นคือซุสซึ่งเป็นโอรสของพระเสาร์จะชิงอำนาจได้จากพระเสาร์ ซุสจัดการใช้อำนาจตามระเบียบแบบแผนรัดกุม เพราะเข้าใจดีว่าการรู้กฎเกณฑ์เป็นตัวค้ำประกันอำนาจ จึงใช้อำนาจด้วยการรู้เท่าทัน แน่ใจว่าตนมีอำนาจเหนือเทพอื่นๆและเหนือทุกสิ่งก็เพราะมีความรู้มากกว่า ผู้มีความรู้น้อยกว่าย่อมเกรงกลัวและยอมอยู่ใต้อำนาจ จึงสังเกตได้ว่าซุสพยายามหาโอกาสใช้อำนาจเพื่อความสุขและความยิ่งใหญ่โดยให้อยู่ในกรอบของกฎของธรรมชาติ(กฎของโลกกายภาพ) แต่ไม่เกรงกลัวกฏศีลธรรมและกฏสังคมที่มนุษย์คิดตั้งขึ้นมาเองเพราะความกลัวและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงเห็นได้ว่าซุสไม่กลัวผิดศีลธรรมทางเพศ เพราะผู้แต่งคิดว่าเป็นเรื่องที่มนุษย์คิดขึ้นมาแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ไม่เกี่ยวข้องกับเทพ การที่เทพมาผิดประเวณีกับมนุษย์นั้น ผู้แต่งถือว่าไม่เสียหายแก่มนุษย์ แต่เป็นการยกย่องให้เกียรติมนุษย์เพราะโอรสธิดาที่เกิดขึ้นได้สถานภาพกึ่งเทพ เป็นผลดีแก่มนุษย์เอง ซุสไม่กลัวใครและอะไร นอกจากกลัวว่าจะมีผู้รู้อะไรดีกว่าตน จะทำให้เสียอำนาจได้

มนุษย์เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีอาหารเลี้ยงชีพเพียงพอ โดยร่างกายมาจากแร่ธาตุของธรณี ส่วนวิญญาณมาจากพลังของเอกภพเช่นเดียวกับสิ่งต่างๆ แต่เนื่องจากมนุษย์มีร่างกายจึงเหมือนสัตว์ทั้งหลาย แต่ร่างกายของมนุษย์เกิดจากการเลือกสรรแร่ธาตุที่มีคุณภาพดีกว่าสัตว์ จึงสามารถรองรับพลังของเอกภพได้ดีกว่าสัตว์ แต่ก็ไม่เข้มข้นเท่าเทพ เพราะมีร่างกายเป็นตัวจำกัดทั้งปริมาณและคุณภาพของพลังเอกภพที่จะสามารถลึงสถิตเป็นร่างกายมนุษย์ คุณภาพร่างกายมนุษย์จำแนกได้เป็น 5 ระดับ ในช่วงแรกสุดมีคุณภาพสูงสุดตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้ชื่อว่ามนุษย์ทองคำ รุ่นสองมีคุณภาพต่ำลง เรียกว่ามนุษย์เงิน รุ่นสามคุณภาพต่ำลงไปอีก เรียกว่ามนุษย์ทองเหลือง รุ่นสี่คุณภาพต่ำลงไปอีก เรียกว่ามนุษย์เหล็ก และสุดท้ายเรียกว่ามนุษย์หิน ที่เป็นต้นกำเนิดของโฮโมเซเปียนส์ คือพวกเราทุกวันนี้

1. มนุษย์ทองคำ เรียกว่ามนุษย์ทองคำเพราะร่างกายมาจากแร่ธาตุที่มีคุณภาพสูงที่สุด อาหารก็มีอุดมสมบูรณ์และมีคุณภาพ เพราะพลังแฝงของกสิภพกำลังออกฤทธิ์อย่างเข้มข้น ปัญญาและความคิดของพวกเขาที่อยู่ระดับสูงรองจากเทพ และเทพทั้งหลายก็ไม่รังเกียจพวกเขา เพราะรู้ว่าพวกเขามีความรู้น้อยกว่าและมีพลังน้อยกว่าไม่อาจจะแข็งข้อกับเทพใดๆได้ พวกเขา กินอยู่และสังสรรค์กันอย่างสนุกสนาน โดยไม่ต้องกังวลถึงเรื่องอะไรเลย พวกเขาเป็นเพศชายกันหมด ไม่มีเพศหญิง ชีวิตของพวกเขาจึงเรียบง่าย ไม่รู้จักหึงหวง ไม่รู้จักกรรมสิทธิ์ มีอะไรก็

แบ่งกันกินแบ่งกันใช้อย่างสงบสุข มีน้ดกินเลี้ยงเฉลิมฉลองกันอย่างเอิกเกริกสนุกสนานอยู่เสมอ บางครั้งก็มีเทพ เทพี เทพบุตร เทพธิดา มาร่วมสนุกสนานด้วย มีการร้องรำทำเพลงกันครื้นเครงทั้งเทพและมนุษย์ พวกเขาไม่กลัวตาย เพราะพวกเขารู้ว่าตายเฉพาะร่างกาย วิญญาณของพวกเขาเป็นอมตะเหมือนเทพ มนุษย์ทองคำสิ้นชาติไปเพราะ อสูร โพรมิเทียส(Prometheus)เสี้ยมสอนให้แจ้งข้อต่อซุส ซุสจึงได้ส่งภัยธรรมชาตินานาชนิดมารบกวน เราจะหาความหมายของเรื่องนี้ในตอนหน้า พวกเขาตายไปแล้ววิญญาณที่น่ารักยังวนเวียนอยู่ในโลกนี้เพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อนต่อไปชั่วกัลปาวสาน

2. มนุษย์เงิน เกิดจากเจ้าแม่ธรณีเช่นกัน แต่ช่วงหลังจากมนุษย์ทองคำ แร่ธาตุต่างๆที่ได้มาจึงมีคุณภาพต่ำกว่าของมนุษย์ทองคำ วิญญาณก็ได้จากพลังแฝงจากกลีภพ ซึ่งเหลือน้อยลงและอ่อนลงไปกว่าเดิมมากแล้ว พวกเขาเกิดมาเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ทรัพย์ากรก็เหลือน้อยลง จึงรู้จักหึงหวง แย่งกรรมสิทธิ์ เกลียดชัง พวกเขาจึงมีเรื่องระหองระแหงทะเลาะเบาะแว้งและฆ่าฟันกันตาย จนเกิดลูกทดแทนไม่ทัน จึงสูญชาติไปในที่สุด วิญญาณของพวกเขายังเป็นอมตะ แต่มุ่งแต่คิดร้าย จึงกลายเป็นปิศาจหลอกหลอนต่อไปชั่วกัลปาวสานเช่นกัน

3. มนุษย์ทองแดง เกิดจากแร่ธาตุที่มีคุณภาพต่ำกว่ามนุษย์เงิน พลังที่ได้มาเป็นวิญญาณก็อ่อนกว่าด้วย พวกเขาเกิดมามากกว่าและเกิดลูกเร็วกว่าและดกกว่า พวกเขารวมตัวกันเป็นเผ่าและเป็นกองทัพ รบราฆ่าฟันกันจนสูญชาติ เวลาตายวิญญาณของพวกเขาออกจากร่างและอยู่ต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วจางหายไป กลายเป็นส่วนหนึ่งของพลังเอกภพ

4. มนุษย์ทองเหลือง ทองเหลืองเป็นแร่ผสมระหว่างทองแดงกับตะกั่ว มีความแข็งแรงแทนทานกว่าทองแดง มนุษย์พวกนี้เกิดจากการผสมระหว่างมนุษย์กับเทพ อาจมีพ่อเป็นมนุษย์แม่เป็นเทวีหรือเทพธิดา แม่เป็นมนุษย์พ่อเป็นเทพเจ้าหรือเทพบุตร จึงมีพลังมากกว่ามนุษย์ทองแดง ได้ทำวีรกรรมไว้มากมาย ทั้งในการปราบสัตว์ร้ายและเข้มแข็งในสงคราม จนเป็นที่เลื่องลือเล่าขานจดจำเล่าต่อๆกันมา อย่างเช่น เฮอรัคิวลีส อคิลลีส เจสัน เป็นต้น ตายไปเมื่อไรวิญญาณก็จะอยู่ต่อไปเพียงชั่วคราวแล้วค่อยๆจางหายไปพร้อมกับพลังเอกภพ เว้นแต่ผู้ที่เทพเติมพลังให้เป็นพิเศษจนกลายเป็นวิญญาณอมตะ อย่างเช่นดาเยอนายเชิส(จะนำมาศึกษาต่อไป) พวกเขาสูญพันธุ์ไปหมดแล้วเช่นกัน

5. มนุษย์หิน คือมนุษย์ที่สืบเชื้อสายมาเป็นพวกเราทุกวันนี้ มีพลังน้อย ลูกดก เทพทั้งหลายจึงเอ็นดู แต่ต้องแสดงความจงรักภักดี มิฉะนั้นเทพองค์ใดก็อาจจะลงโทษได้ เรื่องของมนุษย์หินจึงเป็นเรื่องประวัติศาสตร์แล้ว ไม่ใช่เรื่องปรัมปรา จึงต้องตีความไปอีกแบบหนึ่ง วิญญาณของมนุษย์หินไม่เป็นอมตะ เว้นแต่จะได้เข้าจารีตรหัสยลัทธิที่เทพกำหนดขึ้น เช่น รหัสยลัทธิของดาเยอนายเชิส(Dionysian Mysteries) เป็นต้น ดังจะค้นหาการศึกษากันต่อไป

สำหรับชาวนวนยุค

ภาษาปรัมปราไม่มีความหมายในตัวเองต้องตีความออกมาเป็นภาษาสามัญ จึงจะมีความหมายตามภาษาสามัญ

สำหรับชาวหลังนวยุค

ภาษาปรัมปราที่มีความหมายในตัวของมันเอง จะตีความอย่างไรก็ยากที่จะเข้าใจได้สมบูรณ์แบบ ความหมายแฝงของเรื่องปรัมปรา อยู่ที่สร้างความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และสังคมมนุษย์ เพราะภาษาไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดและหมายความอย่างไร ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับธรรมชาติของมนุษย์อย่างไม่มีทางเลี่ยง (Any view of language will bear with it a correlative interpretation of the nature of man) แม้จะเป็นภาษาอุดมคติก็แสดงแก่นของมนุษย์ที่มีปัญญาใช้เหตุผลได้ (It expresses the quintessence of human rationality) คัสซีเรอร์ (Cassirer) สอนว่า คนชอบทำสัญลักษณ์ (homo symbolicus = symbol forming being) ทั้งหมดสรุปได้ว่าภาษากับธรรมชาติของมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (intimate correlation between language and the nature of man)

อย่างไรก็ตาม ถ้าจะอ้างเหตุผลสนับสนุนความสัมพันธ์กันและกันข้างต้น ก็ไม่สามารถกระทำได้บนพื้นฐานเป็นกลาง เพราะอย่างน้อยนักนวยุคก็ได้ปฏิเสธไปแล้ว ส่วนนักหลังนวยุคก็บอกว่าเป็นไปได้อยู่ กล่าวคือภาษาสัญลักษณ์แบบปรัมปรา (mythic-symbolic language) ในระดับปฐมภูมิของมันย่อมยืนยันว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันดังกล่าว และถ้าพิจารณาไปถึงระดับทุติยภูมิของภาษาซึ่งก็คือมีการตีความตามหลักอรรถปริวรรต โดยพิจารณาในด้านปรัชญามนุษย์ร่วมไปด้วย ก็จะยืนยันว่ามีความเข้าใจมนุษย์โดยอาศัยภาษาดังกล่าว คือภาษาสัญลักษณ์แบบปรัมปรา กล่าวได้ว่าวาทกรรม (discourse) ในรูปแบบของสัญลักษณ์ปรัมปราที่จำเป็นจะต้องพิจารณากันถึงความหมายดังกล่าวมาข้างต้นด้วย ทำให้เกิดคำถามที่น่าถามขึ้นมาว่าภาษาสัญลักษณ์ปรัมปรา มีบทบาทเฉพาะตัวใช่หรือไม่ และถ้าใช่ก็อยากจะถามต่อไปว่า จำเป็นต้องมีบทบาทดังกล่าวหรือไม่ หรือควรจะโยนลงตะกร้าเสียและคงรับพิจารณาเฉพาะภาษาอุดมคติที่มีความหมายตายตัวเท่านั้น

คำถามดังกล่าวเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการศึกษางานเขียนปรัชญาของริเกอร์ (Paul Ricoeur 1913-) ทำไมนักปรัชญาจะต้องสนใจพิจารณาภาษาสัญลักษณ์ปรัมปราด้วยละ เป็นคำถามที่ท้อทายจากการเข้าใจความคิดของริเกอร์นั่นเอง ทำไมการศึกษาภาษาสัญลักษณ์ปรัมปราจึงมีอะไรให้ขบคิดเชิงปรัชญาเล่า และถ้าไม่ศึกษาภาษาสัญลักษณ์ปรัมปราจะคิดตามอย่างนั้นไหม คำถามเหล่านี้เกิดขึ้นจากการศึกษาปรัชญาของริเกอร์ และคำถามแบบนี้แหละคือคำถามประเภทอรรถปริวรรต (hermeneutic question) ความจริงปรากฏว่าการตีความให้ได้ความหมายตามเจตนาของผู้เขียนสักคนหนึ่ง และยังเป็นผู้เขียนที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ยังเป็นงานที่ยากยิ่ง ความคิดของริเกอร์ก็เหมือนสัญลักษณ์นั้นแหละ คือตีความได้หลายแง่ (multivalent) จึงบอกได้เลยว่าการตีความของเราในเรื่องนี้จะไม่สามารถตีความได้หมดทุกด้าน ไม่สามารถให้ความหมายได้ทุกความหมายที่ผู้เขียนเจตนาให้ได้ คงตีความได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ก็ยืนยันได้ว่าปัญหาที่ได้รับคำตอบจากงานเขียนของริเกอร์นั้นไม่ใช่เล็กน้อยเลย ทั้งนี้ก็เพราะริเกอร์ได้ยกปัญหาความหมายขึ้นมาเสนอในแนวใหม่ ความคิดของท่านเสนอทิศทางใหม่ ให้ปรัชญาในรูปแบบของ อรรถปริวรรตแบบปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological hermeneutics)

หากได้ไตร่ตรองหลังจากอ่านงานเขียนของริเกอร์ ก็จะพบความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างภาษาปรัมปรา กับปรัชญามนุษย์ ถ้าแล้วความร่วมมือระหว่างผู้เขียนกับผู้ตีความมีจริง ก็ตรงปัญหานี้แหละที่ผู้เขียนได้ช่วยให้ความกระจ่างแก่ผู้ตีความทั่วไป ถึงปัญหาที่อยากรู้ว่าภาษาสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างไร